

ચાતુર્માસના વિશેષ નિયમો

(૧૭ જુલાઈથી ૧૨ નવેમ્બર ૨૦૨૪)

અનુપમ
મિશન

અનુક્રમણિકા

1. ચાતુર્માસના વિશેષ નિયમો 03

વચનામૃત

2. વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ ૧ : અખંડ વૃત્તિનું 06
3. વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ ૧૬ : વિવેકનું 08
4. વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ ૨૩ : પાણીનો ઘડો ઢોલ્યાનું,
સ્થિતિમાં રહેવાનું 09
5. વચનામૃત લોયા ૧૨: છ પ્રકારના નિશ્ચયનું, સવિકલ્પ-
નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયનું 12
6. વચનામૃત ગઢડા મધ્ય ૭ : દરિદ્રીનું 14
7. વચનામૃત ગઢડા મધ્ય ૩૦ : સોનું ને સ્ત્રી બંધન ન કર્યાનું 15
8. વચનામૃત ગઢડા મધ્ય ૪૫ : એકાવન ભૂતનું ટોળું કાઢવાનું 17
9. વચનામૃત ગઢડા મધ્ય ૬૩ : બળ પામવાનું 19
10. વચનામૃત અમદાવાદ ૨ : નાહી-ઘોઈ પૂજા કર્યાનું 22
11. વચનામૃત અમદાવાદ ૩ : વડવાઈનું, ઉપશમનું 24
12. વચનામૃત ગઢડા અંત્ય ૧૧ : સીતાજીના જેવી સમજણનું 27

ભજન

1. ઊગતી પ્રભાએ કાર્ય પ્રારંભમાં... 30
2. શ્રી અષ્ટોત્તરશત હરિનામ સ્તોત્ર... 31
3. હે... સ્વામી ! એવી આશિષ માગું છું તમ પાસ... 33
4. સાધુ રે સાધો નિર્ભેળ ભેખ... 34
5. આખા દિવસમાં તારી ભક્તિ માની... 35

સંકલ્પ

36

૧૭ જુલાઈ ૨૦૨૪થી આરંભ થતા ચાતુર્માસના વિશેષ નિયમો

પ્રગટ ગુરુહરિ સંતભગવંત સાહેબજીને રાજી કરવાના એકમાત્ર ભાવથી તેઓએ આપેલા આ વિશેષ નિયમો યથાશ્રદ્ધા તથા યથાશક્તિ આચરણમાં મૂકવા પ્રભુના તથા ગુરુહરિના બળની યાચના કરીએ.

---

1. શ્રીજી મહારાજની આજ્ઞાનુસાર રોજ નાહી-ઘોઈને પ્રભુની પૂજા કરવી. તેમાં 'શિક્ષાપત્રી'નાં પાંચ શ્લોકોનું વાંચન કરવું. પ્રાર્થના કરવી કે, 'આપે આપેલા નિયમ-ધર્મની મર્યાદામાં રહીને ભક્તિ કરીએ અને સઘળાં કામ પણ કરીએ.'
2. પૂજા કરી શ્રી ઠાકોરજીની મૂર્તિને પ્રણામ કરી આપણા ઘર-પરિવારમાં આપણાં વડીલોના ચરણસ્પર્શ કરી, જય શ્રી સ્વામિનારાયણ કહી, તેઓના આશીર્વાદની યાચના કરવી. દરરોજ ઘરનાં વડીલોની કાળજી લેવી, તેઓની સારસંભાળ રાખી, તેઓ રાજી થાય તેવી રીતે તેઓની સેવા કરવી.
3. બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીબાપાની આજ્ઞાનુસાર અઠવાડિક સત્સંગસભામાં અવશ્ય હાજરી આપવી. સભા ન થતી હોય તો આપણે શરૂ કરવી, સૌને બોલાવવા. અઠવાડિક સત્સંગસભા ઉપરાંત અઠવાડિયામાં બે વખત ઘરનાં સૌ પરિવારજનોએ ભેગાં મળી ઘરસભા અવશ્ય કરવી.
4. ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ પ્રબોધિત શ્રી વચનામૃતમાંથી આ સાથે જણાવેલાં અગિયાર વચનામૃતોમાંથી દરરોજ એક વચનામૃતનું વારાફરતી વ્યક્તિગત અથવા પરિવારમાં પઠન અથવા શ્રવણ અને મનન કરી તેને જીવનના આચરણમાં મૂકવા પ્રભુ તથા ગુરુહરિને પ્રાર્થના કરી તેઓના બળની યાચના કરવી.

વચનામૃત : ગઢડા પ્રથમ પ્રકરણ-૧, ૧૬, ૨૩; લોયા પ્રકરણ-૧૨; ગઢડા મધ્ય પ્રકરણ-૭, ૩૦, ૪૫, ૬૩; અમદાવાદ પ્રકરણ-૨, ૩; ગઢડા અંત્ય પ્રકરણ-૧૧. પવિત્ર ચાતુર્માસ દરમિયાન મહિનાની દરેક અઠવાડિક સત્સંગસભામાં 'બ્રહ્મનિર્ઝર' પત્રિકાનું વાંચન કરવું.

5. દરરોજ નીચે જણાવેલાં કીર્તનોમાંથી સમયની અનુકૂળતા અનુસાર ઓછાંમાં ઓછાં ત્રણ કીર્તનો વ્યક્તિગત રીતે અને શક્ય હોય તો પરિવારનાં સૌ સભ્યોએ સાથે બેસી ગાવાં / શ્રવણ કરવાં અને તેમાં રહેલા મહિમા અને બોધનાં મનન કરી જીવનના આચરણમાં ઉતારવા પ્રભુના બળની યાચના કરવી. (૧) ઊગતી પ્રભાએ કાર્ય પ્રારંભમાં... (૨) શ્રી અષ્ટોત્તરશત હરિનામ સ્તોત્ર... (૩) હે સ્વામી એવી આશિષ માગું છું તમ પાસ... (૪) સાધુ રે સાધો... (૫) આખા દિવસમાં તારી ભક્તિ માની...!
6. પવિત્ર ચાતુર્માસ દરમિયાન પોતાના સ્વાસ્થ્યને અનુકૂળ આવે અને દાક્તરી સલાહ/ અનુમતિ હોય તો, દરરોજ એકટાણાં કરવાં; અથવા ઓછાંમાં ઓછું પવિત્ર શ્રાવણ માસ દરમિયાન દરરોજ એકટાણાં કરવાં. વિશેષ, પોતાના ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે વ્યક્તિગત રીતે તેઓ જણાવે તે પ્રમાણે તપના, સ્વાધ્યાયના, ભજનના, સેવાના વિશેષ નિયમ લેવા.
7. સૌ યુવા (બહેનો-ભાઈઓ) તથા યુવા સાધકો ચાતુર્માસ દરમિયાન એક માસના અથવા ઓછાંમાં ઓછાં પંદર દિવસનાં ધારણાંપારણાંના વિશેષ નિયમ લઈ, આ તપ દરમિયાન પોતાનાં સર્વ વિચાર, વાણી અને વર્તન પ્રભુ અને ગુરુહરિ રાજી થાય તેવાં રાખવાં વિશેષ જાગૃતતા રાખે.
8. શેષ જીવનપર્યંત અને સવિશેષપણે પવિત્ર ચાતુર્માસ દરમિયાન પ્રભુ અને ગુરુહરિને રાજી કરવા સૌ સત્સંગીઓ આધ્યાત્મિક તપસ્યાનો આ એક

નિયમ અવશ્ય ધારણ કરે અને તેનું જાગૃતતા અને શ્રદ્ધાપૂર્વક પાલન કરે: સદાય સૌના ગુણ ગાવા-સાંભળવા-જોવા, પરંતુ, કોઈના પણ અમહિમા-અભાવ-ભાવફેર કે નકારાત્મક ટીકાટિખ્પણથી દૂર જ રહેવું.

9. સૌ સત્સંગીઓ પ્રભુ અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે શેષ જીવનપર્યંત અને સવિશેષપણે પવિત્ર ચાતુર્માસ દરમિયાન દરરોજ અડધો કલાક શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન કરવી. મહામંત્રની ધૂન કરતાં પહેલાં નીચે જણાવેલો સંકલ્પ કરી, તે સાકાર થાય તે માટે પ્રભુ અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે વ્યક્તિગત અથવા સંભવ હોય તો સમગ્ર પરિવારે સાથે બેસી અડધો કલાક શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન કરવી.

સંકલ્પ : હે પ્રભુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ! હે અક્ષરબ્રહ્મ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીજી ! હે પ્રભુનાં સર્વ સાકાર, દિવ્ય ગુણાતીત સ્વરૂપો ! હે પ્રગટ ગુરુહરિ સંતભગવંત સાહેબજી ! અમારા મનની વૃત્તિ અખંડ ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે. અમારા ગુરુ તથા પ્રગટ ગુરુહરિની પ્રસન્નતા અર્થે ગુરુઆજ્ઞાથી અમે જે સેવા કે પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈએ તેમાં ફરિયાદ કર્યા વિના, સૌ સાથે સંપ-સુહૃદભાવ અને એકતા જાળવી, પ્રભુનું કાર્ય પ્રભુની રીતે પ્રભુ અને ગુરુહરિ રાજી થાય તેવી રીતે કરીએ. હે પ્રભુ ! હે ગુરુહરિ ! અમારું જીવન ગુરુહરિ શાસ્ત્રીજી મહારાજ, ગુરુહરિ યોગીજી મહારાજ તથા આપના દિવ્ય કાર્યના વાહકરૂપ અને શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસનાનાં આચરણ દ્વારા પરમ દિવ્ય બની રહે તેવા આ સંકલ્પ સાકાર થાય તે માટે આપની કૃપા અને બળની પ્રાર્થના સાથે શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની શ્રદ્ધાપૂર્વક અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે ધૂન કરીએ છીએ.

ૐ સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...!

॥ वयनामृत ॥

गढडा प्रथम १ : अખंड वृत्तिनुं

निर्जैर्वयोऽमृतैर्लोकैः तर्पयद्यो निजाश्रितान् ।

प्रीतो नः सर्वदा सोऽस्तु श्रीहरिर्धर्मनन्दनः ॥

संवत् १८७५ना मागशर सुदि ४ यतुर्थीने दिवस श्रीजुमहाराज श्रीगढडा मध्ये दादाभायरना दरबारमां साधुनी जायगाने विचे रात्रिने समे पधार्या हता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्या हतां अने पोताना मुभारविंदनी आगण साधु तथा देशदेशना हरिभक्तनी सत्ता भराईने बेठी हती.

पछी श्रीजुमहाराजे प्रश्न पूछ्युं जे, “सर्व साधनमां कयुं साधन कण छे?” त्यारे सर्व ब्रह्मचारी, साधु तथा गृहस्थ तेमणे पोतानी समजण प्रमाणे उत्तर कर्यो पण थयो नहीं. पछी श्रीजुमहाराज बोल्या जे, “ल्यो, अमे उत्तर करीअे जे, भगवानना स्वरूपमां मननी अखंड वृत्ति राखवी तेथी कोई साधन कण नथी. अने जे मनुष्यना मननी वृत्ति भगवानना स्वरूपमां अखंड रहे छे तेने तेथी बीज अधिक प्राप्ति शास्त्रमां कही नथी. कां जे, भगवाननी मूर्ति छे ते तो चिंतामणि तुल्य छे. जेम चिंतामणि कोईक पुरुषना हाथमां होय ते पुरुष जे जे पदार्थने चिंतवे ते ते प्राप्त थाय छे; तेम भगवाननी मूर्तिने विचे जेना मननी अखंड वृत्ति रहे छे ते तो जिव, ईश्वर, माया अने ब्रह्म अेमना स्वरूपने जो जोवाने छे तो तत्काण देजे छे तथा वैकुण्ठ, गोलोक, ब्रह्ममहोल अे आदिक जे जे भगवाननां धाम छे तेने पण देजे छे. माटे भगवानना स्वरूपमां अखंड वृत्ति राखवी तेथी कोई कण साधन पण नथी अने तेथी कोई मोटी प्राप्ति पण नथी.”

ત્યાર પછી હરિભક્ત શેઠ ગોવર્ધનભાઈએ શ્રીજીમહારાજ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યું જે, “જેને ભગવાનની માયા કહે છે તેનું રૂપ શું છે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને ભગવાનની મૂર્તિનું ધ્યાન કરતાં જે પદાર્થ આડું આવીને આવરણ કરે તેને માયા કહીએ.”

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યું જે, “ભગવાનનો ભક્ત જ્યારે પંચભૂતના દેહને મૂકીને ભગવાનના ધામમાં જાય છે, ત્યારે તે કેવા દેહને પામે છે?” ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “ધર્મકુળને આશ્રિત એવો જે ભગવાનનો ભક્ત છે તે ભગવાનની ઇચ્છાએ કરીને બ્રહ્મમય દેહને પામે છે. અને જ્યારે દેહને મૂકીને ભગવાનના ધામ પ્રત્યે જાય છે ત્યારે કોઈક તો ગરુડ ઉપર બેસીને જાય છે અને કોઈક તો રથ ઉપર બેસીને જાય છે અને કોઈક તો વિમાન ઉપર બેસીને જાય છે. એવી રીતે ભગવાનના ભક્ત ભગવાનના ધામમાં જાય છે, તેને યોગસમાધિવાળા છે તે પ્રત્યક્ષ દેખે છે.”

પછી વળી હરિભક્ત ઠક્કર હરજીએ શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું જે, “કેટલાક તો ઘણા દિવસ સુધી સત્સંગ કરે છે તો પણ તેને જેવી પોતાના દેહ અને દેહના સંબંધીને વિષે ગાઢ પ્રીતિ છે, તેવી સત્સંગમાં ગાઢ પ્રીતિ નથી થાતી તેનું શું કારણ છે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “એને ભગવાનનું માહાત્મ્ય સંપૂર્ણ જાણ્યામાં આવ્યું નથી. અને જે સાધુને સંગે કરીને ભગવાનનું માહાત્મ્ય પરિપૂર્ણ જાણ્યામાં આવે છે તે સાધુ જ્યારે પોતાના સ્વભાવ ઉપર વાત કરે છે ત્યારે તે સ્વભાવને મૂકી શકતો નથી અને તે વાતના કરનારા જે સાધુ તેનો અવગુણ લે છે, તે પાપે કરીને સત્સંગમાં ગાઢ પ્રીતિ થાતી નથી. કાં જે, અન્ય સ્થળને વિષે જે પાપ કર્યાં હોય તે સંતને સંગે કરીને જાય અને સંતને વિષે જે પાપ કરે છે તે પાપ તો

એક સંતના અનુગ્રહ વિના બીજા કોઈ સાધને કરીને ટળતાં નથી. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે,

અન્યક્ષેત્રે કૃતં પાપં તીર્થક્ષેત્રે વિનશ્યતિ ।

તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વજ્રલેપો ભવિષ્યતિ ॥

“તે માટે સંતનો અવગુણ જો ન લે તો એને સત્સંગમાં દૃઢ પ્રીતિ થાય.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા પ્રથમ ૧૬ : વિવેકનું

સંવત ૧૮૭૬ના માગશર વદિ ૪ ચોથને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાચરના દરબારમાં વિરાજમાન હતા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ સાધુ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજે એમ વાર્તા કરી જે, “જે ભગવાનના ભક્તને સત્-અસત્નો વિવેક હોય તે તો જે જે અવગુણ પોતામાં હોય તેને જાણે અને વિચારીને તેનો ત્યાગ કરી દે. અને સંતમાં અથવા કોઈ સત્સંગીમાં કાંઈક અવગુણ પોતાને ભાસતો હોય તો તેને ત્યાગ કરી દે અને તેના જે ગુણ તેનું જ ગ્રહણ કરે. અને પરમેશ્વરને વિષે તો તેને કોઈ અવગુણ ભાસે જ નહીં. અને ભગવાન અને સંત તે જે જે વચન કહે તેને પરમ સત્ય કરીને માને, પણ તે વચનને વિશે

સંશય કરે નહીં. અને સંત કહે જે, 'તું દેહ, ઇન્દ્રિય, મન, પ્રાણથી જુદો છું અને સત્ય છું અને એનો જાણનારો છું, અને દેહાટિક સર્વે અસત્ય છે,' એમ વચન કહે તેને સત્ય માનીને તે સર્વથી જુદો આત્મારૂપે વર્તે પણ મનના ઘાટ ભેળો ભળી જાય નહીં. અને જેણે કરીને પોતાને બંધન થાય અને પોતાને એકાંતિક ધર્મમાં ખોટ્ય આવે એવા જે પદાર્થ તથા કુસંગ તેને ઓળખી રાખે અને તેથી છેટે જ રહે અને તેના બંધનમાં આવે નહીં. અને સવળો વિચાર હોય તેને ગ્રહણ કરે અને અવળો વિચાર હોય તેનો ત્યાગ કરે. એવી રીતે જે વર્તતો હોય ત્યારે જાણીએ જે, તેને વિવેક છે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧૬ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા પ્રથમ ૨૩ : પાણીનો ઘડો ઢોળ્યાનું, સ્થિતિમાં રહેવાનું

સંવત ૧૮૭૬ના પોષ સુદિ ૫ પંચમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાચરના દરબારમાં ઉગમણે દ્વાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર વિરાજમાન હતા અને શ્રીજીમહારાજે માથે ધોળો ફેંટો બાંધ્યો હતો તથા ધોળું અંગરખું પહેર્યું હતું તથા ધોળો સુરવાળ પહેર્યો હતો તથા કેડ્યે કસુંબલ શેલું બાંધ્યું હતું અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ પરમહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી કરુણા કરીને પરમહંસની આગળ શ્રીજીમહારાજ વાત કરવા લાગ્યા જે, “વાસુદેવમાહાત્મ્ય નામે જે ગ્રંથ તે અમને અતિશય પ્રિય છે; કેમ જે, ભગવાનના

ભક્તને ભગવાનને ભજ્યાની જે રીતિ તે સર્વે એ ગ્રંથમાં કહી છે. અને ભગવાનના જે ભક્ત તે બે પ્રકારના છે. તેમાં એકને ભગવાનનો નિશ્ચય તો યથાર્થ છે પણ તે દેહાત્મબુદ્ધિ સોતો ભગવાનનું ભજન કરે છે. અને બીજો તો જાગૃત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ એ ત્રણ અવસ્થા તથા સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ અને કારણ એ ત્રણ દેહ તેથી પર ને ચૈતન્યરૂપ એવું પોતાના સ્વરૂપને માને અને તે પોતાના સ્વરૂપને વિષે ભગવાનની મૂર્તિને ધારીને ભગવાનનું ભજન કરે; પછી ત્રણ અવસ્થાથી ને ત્રણ શરીરથી પર જે પોતાનું સ્વરૂપ તેને અતિશય પ્રકાશમાન ભાળે ને તે પ્રકાશને વિષે ભગવાનની મૂર્તિ જેવી પ્રગટ પ્રમાણ છે તેવી અતિશય પ્રકાશે યુક્ત ભાસે, એવી રીતની સ્થિતિવાળો હોય. અને એવી રીતની સ્થિતિ જ્યાં સુધી થઈ નથી ત્યાં સુધી ભગવાનનો ભક્ત છે તો પણ તેને માથે વિઘ્ન છે. અને જો એવી સ્થિતિમાં શિવજી નો'તા વર્તતા તો મોહિની સ્વરૂપમાં મોહ પામ્યા અને એવી સ્થિતિમાં બ્રહ્મા નો'તા વર્તતા તો સરસ્વતીને દેખીને મોહ પામ્યા અને એવી સ્થિતિમાં નારદજી નો'તા વર્તતા તો પરણ્યાનું મન થયું અને ઇન્દ્ર તથા ચંદ્રાદિક તેમને જો એવી સ્થિતિ નો'તી તો કલંક લાગ્યાં. અને ભગવાનનો ભક્ત હોય પણ જો એવી સ્થિતિને ન પામ્યો હોય તો ભગવાનને વિષે પણ પ્રાકૃતભાવ પરઠાઈ જાય છે. જેમ રાજા પરીક્ષિત એવો ભક્ત નો'તો તો રાસકીડા સાંભળીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને વિષે સંશય થયો અને શુકજી જો એવા ભક્ત હતા તો તેને કોઈ જાતનો સંશય થયો જ નહીં. અને જે એવો ભક્ત હોય તે તો એમ સમજે જે, 'મારે વિષે કોઈ દોષ અડી શકે નહીં તથા તે દોષ કાંઈ બાધ કરી શકે નહીં, તો જેને ભજને કરીને હું આવો થયો એવા જે ભગવાન તેને વિષે તો કોઈ માવિક દોષ હોય જ કેમ?' એમ દૃઢપણે સમજે છે. અને એવો જે ભગવાનનો ભક્ત છે તે ભગવાનની મૂર્તિને વિષે જ્યારે વૃત્તિને રાખે છે ત્યારે

તે વૃત્તિના બે વિભાગ થાય છે; તેમાં એક વૃત્તિ તો ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે છે અને બીજી તો જે ભજનનો કરનારો તેમાં રહે છે. અને ભગવાનના સ્વરૂપમાં જે વૃત્તિ રહે છે તે પ્રેમે યુક્ત રહે છે અને ભજનના કરનારામાં જે વૃત્તિ રહે છે તે તો વિચારે યુક્ત રહે છે; અને તે વૃત્તિ જે તે ભજનના કરનારાને વિષે ભગવાનના ભજન વિના બીજા જે જે ઘાટ-સંકલ્પ થાય છે તે સર્વેને ખોટા કરી નાંખે છે તથા તે ભજન કરનારામાં જે દોષ તે સર્વેને ખોટા કરી નાંખે છે, એવી રીતે તેની વૃત્તિ ભગવાનમાં અખંડ રહે છે. અને ઘડીક તો એકાગ્ર ચિત્તે બેસીને ભગવાનનું ભજન કરે ને ઘડીકમાં તો ચાળા ચૂંથતો ફરે તેને તો એવી સ્થિતિ થતી નથી. જેમ પાણીનો ઘડો ભરીને એક ઠેકાણે ઢોળી આવીએ, પછી વળી બીજે દિવસ અથવા ત્રીજે દિવસ તે ઠેકાણે પાણીનો ઘડો ઢોળીએ તેણે કરીને ત્યાં પાણીનો ઘરો ભરાય નહીં; કાં જે, આગલા દિવસનું જળ આગલે દિવસ સુકાઈ જાય ને પાછલા દિવસનું પાછલે દિવસ સુકાઈ જાય. અને જો આંગળી જેવી નાની જ પાણીની સેર્ય અખંડ વહેતી હોય તો મોટો પાણીનો ઘરો ભરાઈ જાય. તેમ ખાતાં, પીતાં, હાલતાં, ચાલતાં તથા શુભ ક્રિયાને વિષે તથા અશુભ ક્રિયાને વિષે સર્વ કાળે ભગવાનમાં અખંડ વૃત્તિ રાખવી. પછી એવી રીતે ભગવાનમાં અખંડ વૃત્તિ રાખતાં રાખતાં એવી દૃઢ સ્થિતિ થાય છે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૨૩ ॥

॥ વચનામૃત ॥

લોયા ૧૨: છ પ્રકારના નિશ્ચયનું, સવિકલ્પ-નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયનું

સંવત ૧૮૭૭ના માગશર વદિ ૯ નવમીને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ ગામ શ્રીલોયા મધ્યે સુરાભક્તના દરબારમાં રાત્રિને સમે વિરાજમાન હતા ને ગરમ પોસની રાતી ડગલી પહેરી હતી ને બીજાં સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ પરમહંસની સભા તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજે પ્રશ્ન કર્યો જે, “ભગવાનનો નિશ્ચય બે પ્રકારનો છે; એક સવિકલ્પ અને બીજો નિર્વિકલ્પ. અને તે બેમાં પણ ઉત્તમ, મધ્યમ અને કનિષ્ઠ એ ત્રણ પ્રકારના ભેદ છે. તે બે મળીને છ ભેદ થયા તેનાં લક્ષણ પૃથક્ પૃથક્ કરીને કહો.” પછી તેનો ઉત્તર પરમહંસ વતે થયો નહીં. ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “સવિકલ્પ નિશ્ચયમાં કનિષ્ઠ ભેદ તો એ છે જે, ભગવાન જે તે અન્ય મનુષ્યની બરોબર કામ, ક્રોધ, લોભ, સ્વાદ, માન એ આદિકને વિષે પ્રવર્તે ત્યાં સુધી તો ભગવાનનો નિશ્ચય રહે, પણ જો વધારો કરે તો ન રહે. અને મધ્યમ ભેદ તો એ જે, મનુષ્ય થકી બમણા કામાદિકને વિષે અધિક પ્રવર્તે ત્યાં સુધી પણ નિશ્ચય રહે. અને ઉત્તમ ભેદ તો એ જે, ભગવાન ગમે તેવું નીચ જાતિની પેઠે આચરણ કરે તથા મદ્ય, માંસ, પરસ્ત્રી, ક્રોધ, હિંસા ઇત્યાદિક ગમે તેવું આચરણ કરે તો પણ સંશય થાય નહીં; કેમ જે, એ ભક્ત ભગવાનને એમ જાણે છે જે, ‘ભગવાન તો સર્વના કર્તા છે ને પરમેશ્વર છે ને સર્વના ભોક્તા છે. માટે જે જે ક્રિયા પ્રવર્તે છે તે અન્વયપણે નિયંતારૂપે કરીને સર્વને વિષે રહ્યા જે

ભગવાન તે થકી જ પ્રવર્તે છે, તો એ તો કાંઈક થોડીક એવી નીચ જેવી ક્રિયા કરી તેણે કરીને એમને કાંઈ બાધ નથી; કેમ જે, એ તો સર્વકર્તા છે.’ એવી રીતે ભગવાનને વિષે સર્વેશ્વરપણું જાણે, માટે એને ઉત્તમ સવિકલ્પ નિશ્ચયવાળો ભગવદ્ભક્ત કહીએ.

અને હવે નિર્વિકલ્પમાં કનિષ્ઠ ભક્ત ક્યો? તો ભગવાનને સર્વ શુભ-અશુભ ક્રિયા કરતા દેખે તો પણ એમ સમજે જે, ‘સર્વ ક્રિયાને કરે છે તો પણ અકર્તા છે; કેમ જે, એ ભગવાન તો બ્રહ્મરૂપ છે. તે બ્રહ્મ કેવું છે? તો આકાશની પેઠે સર્વને વિષે રહ્યું છે ને સર્વની ક્રિયાઓ તેને વિષે જ થાય છે.’ એવું જે બ્રહ્મપણું તે ભગવાનને વિષે જાણે. જેમ રાસપંચાધ્યાયીમાં શુકજી પ્રત્યે પરીક્ષિત રાજાએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, ‘ધર્મરક્ષક ભગવાનનો અવતાર, તેણે પરદારાનો સંગ કેમ કર્યો?’ ત્યારે તેનો ઉત્તર શુકજીએ કર્યો જે, ‘શ્રીકૃષ્ણ તો અગ્નિની પેઠે તેજસ્વી છે, તે જે જે શુભ-અશુભ ક્રિયાને કરે છે તે સર્વે ભસ્મ થઈ જાય છે.’ એવી રીતે ભગવાનને નિર્લેપ એવા બ્રહ્મરૂપ જાણે, તેને કનિષ્ઠ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયવાળો કહીએ. અને શ્વેતદ્વીપને વિષે રહ્યા જે ષટ ઊર્મિએ રહિત એવા નિરન્નમુક્ત તે જેવો પોતે થઈને વાસુદેવની ઉપાસના કરે, તેને મધ્યમ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયવાળો કહીએ. અને અષ્ટાવરણે યુક્ત એવાં જે કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડ તે જે અક્ષરને વિષે અણુની પેઠે જણાય છે, એવું જે પુરુષોત્તમ નારાયણનું ધામરૂપ અક્ષર તે રૂપે પોતે રહ્યો થકો પુરુષોત્તમની ઉપાસના કરે, તેને ઉત્તમ નિર્વિકલ્પ નિશ્ચયવાળો કહીએ.”

ત્યારે ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “હે મહારાજ! એવી રીતે નિશ્ચયના ભેદ તે શાણે કરીને થાય છે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “જ્યારે મુમુક્ષુ પ્રથમ ગુરુ પાસે આવે ત્યારે વક્તા જે ગુરુ તેને વિષે દેશ, કાળ, સંગ, દીક્ષા, ક્રિયા, મંત્ર,

શાસ્ત્રાટિકનું જે શુભ-અશુભપણું તથા પોતાની જે શ્રદ્ધા તેનું જે મંદ-તીક્ષ્ણપણું તેણે કરીને એવા ભેદ પડી જાય છે. માટે સારાં દેશાટિકને સેવવાં તથા વક્તા પણ સૂઘો શાંત હોય ને તેમાં કોઈ દોષ ન હોય, તે સમે તે થકી જ્ઞાન સાંભળવું.”

ત્યારે વળી ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “કદાચિત્ કોઈક યોગે કરીને કનિષ્ઠ નિશ્ચય થયો હોય તેને પાછો વળી ઉત્કૃષ્ટ નિશ્ચય થાય કે નહીં?” ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “જો શ્રોતાને ઉત્કૃષ્ટ શ્રદ્ધા ઊપજે તથા રૂડાં દેશાટિક પ્રાપ્ત થાય તથા ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનવાળો વક્તા મળે તો સર્વોત્કૃષ્ટ નિશ્ચય થાય, નહીં તો જન્માન્તરે કરીને ઉત્કૃષ્ટ નિશ્ચયને પામે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧૨ ॥ ૧૨૦ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા મધ્ય ૭ : દરિદ્રીનું

સંવત ૧૮૭૮ના શ્રાવણ સુદિ ૧૧ એકાદશીને દિવસ રાત્રિને સમે સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાયરના દરબારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિર આગળ વિરાજમાન હતા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ પરમહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “ભગવાનનો ભક્ત હોય તેના મનમાં તો એમ હોય જે, ભગવાનના ભજનમાં અંતરાય કરે એવો

એકે સ્વભાવ રાખવો નથી, તોય પણ અયોગ્ય સ્વભાવ રહી જાય તેનું શું કારણ છે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “જેને વૈરાગ્યની દુર્બળતા હોય તેને ટાળ્યાની શ્રદ્ધા હોય તોય સ્વભાવ ટળે નહીં. જેમ દરિદ્રી હોય તે ઘણાં સારાં સારાં ભોજન ને સારાં સારાં વસ્ત્રને ઇચ્છે પણ તે ક્યાંથી મળે? તેમ વૈરાગ્યહીન હોય તેના હૃદયમાં ઇચ્છા તો હોય પણ સાધુતાના ગુણ આવવા ઘણા દુર્લભ છે.”

પછી વળી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “જેને વૈરાગ્ય ન હોય તે શો ઉપાય કરે ત્યારે વિકાર ટળે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “વૈરાગ્યહીન હોય તે તો કોઈ મોટા સંત હોય તેની અતિશય સેવા કરે અને પરમેશ્વરની આજ્ઞામાં જેમ કહે તેમ મંડ્યો રહે. પછી પરમેશ્વર તેને કૃપાદૃષ્ટિએ કરીને જુએ જે, ‘આ બીયારો વૈરાગ્યરહિત છે, તેને કામ-ક્રોધાદિક બહુ પીડે છે, માટે એના એ સર્વે વિકાર ટળો;’ તો તત્કાળ ટળી જાય અને સાધને કરીને તો બહુકાળ મહેનત કરતાં કરતાં આ જન્મે ટળે અથવા બીજે જન્મે ટળે. અને તરત જે વિકારમાત્ર ટળે તે તો પરમેશ્વરની કૃપાએ કરીને ટળે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૭ ॥ ૧૪૦ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા મધ્ય ૩૦ : સોનું ને સ્ત્રી બંધન ન કર્યાનું

સંવત ૧૮૭૯ના દ્વિતીય ચૈત્ર સુદિ ૯ નવમીને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાયરના દરબારમાં શ્રીવાસુદેવ નારાયણના મંદિરની ઓસરીએ ગાદીતક્રિયા ઉપર વિરાજમાન હતા ને શ્વેત ખેસ પહેર્યો હતો

ને શ્વેત ચાદર ઓઢી હતી ને કાળા છેડાની ઘોતલી મસ્તકે બાંધી હતી ને ધોળાં પુષ્પનો હાર પહેર્યો હતો ને ધોળાં પુષ્પનો તોરો પાઘમાં લટકતો હતો ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ સાધુ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “શ્રીમદ્ભાગવત આદિક જે સચ્ચાસ્ર તે સત્ય છે અને એ શાસ્ત્રમાં જે કહ્યું હોય તે તેવી જ રીતે થાય છે પણ બીજી રીતે થતું નથી. જુઓ ને, શ્રીમદ્ભાગવતમાં સુવર્ણને વિષે કળિનો નિવાસ કહ્યો છે, તો તે સુવર્ણ અમને દીકું પણ ગમતું નથી. અને જેવું બંધનકારી સુવર્ણ છે તેવું જ બંધનકારી રૂપ પણ છે; કેમ જે, જ્યારે રૂપવાન સ્ત્રી હોય ને તે સભામાં આવે ત્યારે ગમે તેવો ધીરજવાન હોય તેની પણ દૃષ્ટિ તેના રૂપને વિષે તણાયા વિના રહે નહીં. માટે સોનું ને સ્ત્રી એ બે અતિ બંધનકારી છે. અને એ બે પદાર્થનું બંધન તો ત્યારે ન થાય, જ્યારે પ્રકૃતિપુરુષ થકી પર એવું જે શુદ્ધ ચૈતન્ય બ્રહ્મ તેને જ એક સત્ય જાણે ને તે બ્રહ્મને જ પોતાનું સ્વરૂપ માને ને તે બ્રહ્મરૂપ થઈને પરબ્રહ્મ એવા જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન તેનું ભજન કરે અને એ બ્રહ્મ થકી ઓરું જે પ્રકૃતિ ને પ્રકૃતિનું કાર્યમાત્ર તેને અસત્ય જાણે ને નાશવંત જાણે ને તુચ્છ સમજે ને માયિક જે નામરૂપ તેને વિષે અતિશય દોષદૃષ્ટિ રાખે ને તે સર્વ નામરૂપને વિષે અતિશય વૈરાગ્ય પામે, તેને સોનું ને સ્ત્રી બંધન ન કરે અને બીજાને તો જરૂર બંધન કરે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૩૦ ॥ ૧૬૩ ॥

॥ वयनामृत ॥

गढडा मध्य ४५ : अेकावन भूतनुं टोणुं काढवानुं

संवत १८८०ना पोष वदि १ पडवाने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजु महाराज श्रीगढडा मध्ये दादाभायरना दरबारमां उगमणे द्दार ओरडानी ओसरीअे विराजमान हता अने सर्व श्वेत वस्त्र धारण कर्थां हतां अने पोताना मुभारविंदनी आगण मुनि तथा देशदेशना हरिभक्तनी सभा भराईने बेठी हती.

पछी श्रीजुमहाराज बोल्या जे, “तमे सर्वे मुनिमंडण तथा ब्रह्मचारी तथा गृहस्थ सत्संगी तथा पाणा तथा अयोध्यावासी, अे तमे सर्वे मारा कहेवाओ छे. ते जो हुं भटको राप्पीने तमने वर्तावुं नहीं अने तमे कांईक गाइलपणे वर्तो ते अमारा थकी देभाय नहीं. माटे जे जे मारा कहेवाया छे तेमां मारे अेक तलमात्र कसर रहेवा देवी नथी. माटे तमे पण सूधा सावधान रहेज्यो; जो जराय गाइलाई राभशो तो तमारो पग टकशे नहीं. अने मारे तो जे तमे भगवानना भक्त छे तेना हृदयमां कोई जातनी वासना तथा कोई जातनो अयोज्य स्वभाव ते रहेवा देवो नथी. अने मायाना त्रण गुण, दस छन्दियो, दस प्राण, चार अंतःकरण, पंचभूत, पंचविषय अने चौद छन्दियोना देवता, अेमांथी कोईनो संग रहेवा देवो नथी; ने अे सर्वे मायिक उपाधि थकी रहित सत्तामात्र अेवो जे आत्मा ते रूपे थईने भगवाननी भक्ति करो अेवा सर्वेने करवा छे, पण कोई जातनो मायानो गुण रहेवा देवो नथी. अने आ जन्ममां सर्व कसर न टणी तो बदरिकाश्रममां जईने तप करीने समग्र वासना बाणीने भस्म करवी छे तथा श्वेतद्वीपमां जईने निरञ्जमुक्त भेणा तप करीने समग्र वासना

બાળીને ભસ્મ કરી નાંખવી છે, પણ ભગવાન વિના બીજા કોઈ પદાર્થમાં પ્રીતિ રહે એવું રહેવા દેવું નથી. માટે સર્વે હરિભક્ત તથા સર્વે મુનિમંડળ સાવધાન રહેજ્યો.” એટલી વાર્તા કરીને શ્રીજીમહારાજ પોતાના ઉતારામાં પધાર્યા.

પછી તે જ દિવસ સાયંકાળે વળી સભા કરીને વિરાજમાન થયા. પછી આરતી થઈ રહી ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “સાત્ત્વિક કર્મે કરીને દેવલોકમાં જાય છે અને રાજસ કર્મે કરીને મધ્યલોકની પ્રાપ્તિ થાય છે ને તામસ કર્મ કરીને અધોગતિને પામે છે. તેમાં કોઈ આશંકા કરે જે, ‘રાજસ કર્મ કરીને મનુષ્યલોકની પ્રાપ્તિ થાય છે, ત્યારે તો સર્વ મનુષ્યને સુખ-દુઃખ સરખું જોઈએ.’ તો એનો ઉત્તર એમ છે જે, એક રજોગુણ છે તેના દેશકાળાદિકને યોગે કરીને અનંત પ્રકારના ભેદ થાય છે, માટે રાજસ કર્મનો એકસરખો નિરધાર રહેતો નથી; એ તો જેવાં દેશ, કાળ, સંગ અને ક્રિયાનો યોગ આવે તેવું કર્મ થાય છે. તેમાં પણ ભગવાનના ભક્ત સંત અને ભગવાનના અવતાર તે કુરાજી થાય એવું કાંઈક કર્મ થઈ જાય તો આને આ દેહે મૃત્યુલોકમાં યમપુરીના જેવું દુઃખ ભોગવે અને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત રાજી થાય એવું કર્મ કરે તો આને આ દેહે પરમ પદ પામ્યા જેવું સુખ ભોગવે. અને ભગવાન ને ભગવાનના સંતને કુરાજી કરે ને તેણે જો સ્વર્ગમાં ગયા જેવું કર્મ કર્યું હોય તો પણ તેનો નાશ થઈ જાય ને નરકમાં પડવું પડે; અને ભગવાન ને ભગવાનના સંત રાજી થાય એવું કર્મ કર્યું હોય ને તેને જો નરકમાં જવાનું પ્રારબ્ધ હોય તો પણ તે ભૂંડાં કર્મનો નાશ થઈ જાય ને પરમ પદને પામે. માટે જે સમજી હોય તેને તો ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત રાજી થાય તેમ જ વર્તવું અને પોતાનાં સંબંધી જે માણસ હોય તેને પણ એમ ઉપદેશ કરવો જે, ‘ભગવાન ને ભગવાનના સંત જે જે પ્રકારે આપણા ઉપર

રાજી થાય ને કૃપા કરે તેમ જ આપણે વર્તવું.’ અને ભગવાન ને ભગવાનના સંતને અગ્નિએ જ્યારે રાજી કર્યા હશે ત્યારે અગ્નિને એવો પ્રકાશ પ્રાપ્ત થયો છે; અને સૂર્ય-ચંદ્રાદિક જે પ્રકાશમાન છે તેણે પણ ભગવાન ને ભગવાનના સંતને શુભ કર્મ કરીને રાજી કર્યા હશે ત્યારે એવા પ્રકાશને પામ્યા છે; અને દેવલોક-મૃત્યુલોકને વિષે જે જે સુખિયા છે તે સર્વે ભગવાન ને ભગવાનના સંતને રાજી કર્યા હશે તે પ્રતાપે કરીને સુખિયા છે. માટે જે પોતાના આત્માનું રૂડું થવાને ઇચ્છે તેને તો સદ્ગ્રંથને વિષે કહ્યા જે સ્વધર્મ તેને વિષે રહીને ભગવાન ને ભગવાનના સંત રાજી થાય એ જ ઉપાય કરવો.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૪૫ ॥ ૧૭૮ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા મધ્ય ૬૩ : બળ પામવાનું

સંવત ૧૮૮૧ના માગશર વદિ ૨ બીજને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાયરના દરબારમાં પોતાના ઉતારાને વિષે વિરાજમાન હતા ને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં ને પોતાના મુખારવિંદની આગળ ભજનાનંદ સ્વામી શ્રીમદ્ભાગવતનો પાઠ કરતા હતા ને પરમહંસ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “હે મહારાજ! દૃષ્ટા ને દૃશ્યના મધ્યમાં જે વિચાર રહે છે, તે દૃષ્ટાને ને દૃશ્યને જુદાં જુદાં રાખે છે. એમાં જીવનું જાણપણું કયું જાણવું ને ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણનું જાણપણું કયું જાણવું?” પછી શ્રીજીમહારાજ

બોલ્યા જે, “અમને તો એમ જણાય છે જે, જેનો જીવ અતિશય બળને પામ્યો હોય તેને તો અંતઃકરણની વૃત્તિઓ તે જીવની જ વૃત્તિ છે. અને તેના ચાર ક્રિયાએ કરીને ચાર વિભાગ જણાય છે. અને તે અંતઃકરણમાં ને ઇન્દ્રિયોમાં જાણપણું છે તે જીવનું જ છે; તે ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણને જ્યાં ઘટિત હોય ત્યાં ચાલવા દે ને જ્યાં ઘટિત ન હોય ત્યાં ન ચાલવા દે. અને જેનો જીવ અતિશય બળને પામ્યો હોય તેને તો ભૂંડું સ્વપ્ન પણ આવે નહીં. અને જેનો જીવ નિર્બળ હોય, તેને તો સાંખ્યના મતને અનુસરીને એક દૃષ્ટા એવો જે પોતાનો આત્મા તે આત્માપણે રહેવું પણ ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણ ભેળું ભળવું નહીં. એવી રીતે સત્તારૂપ રહેતાં થકાં એનો જીવ બળને પામે છે. અને એથી પણ બળ પામવાનો એક અતિશય મોટો ઉપાય છે જે, ભગવાન ને ભગવાનના જે સંત તેને વિષે જેને પ્રીતિ હોય, ને તેની સેવાને વિષે અતિશય શ્રદ્ધા હોય, ને ભગવાનની નવધા ભક્તિએ યુક્ત હોય, તેના જીવને તો તત્કાળ અતિશય બળ આવે છે. માટે જીવને બળ પામવાને અર્થે ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તની સેવા બરોબર બીજો કોઈ ઉપાય નથી.

“અને વળી અમે અમારા અંતરની વાર્તા કહીએ જે, જ્યારે અમે અગણોતરાની સાલમાં માંદા થયા હતા ત્યારે કૈલાસ ને વૈકુંઠ દેખ્યામાં આવ્યાં ને નંદીશ્વરની અસવારી ને ગરુડની અસવારી પણ અમે કરી. એમ અમારા દીઠામાં આવ્યું, પણ તે સામર્થીમાં અમને કાંઈ સારું લાગ્યું નહીં. પછી તો અમે કેવળ સત્તારૂપે રહેવા માંડ્યું ત્યારે સર્વે ઉપાધિની શાંતિ થઈ. પછી તેમાં પણ અમને વિચાર થયો જે, ‘સત્તારૂપે રહેવું તેથી પણ ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત ભેળે દેહ ધરીને રહેવું એ શ્રેષ્ઠ છે.’ માટે અમને એમ બીક લાગી જે, ‘રખે સત્તારૂપે રહીએ

ને પાછો દેહ ન ધરાયા! માટે દેહ ધરીને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તની ભેળે રહીએ ને તેને અર્થે જે સેવા બની આવે તે જ અતિશય શ્રેષ્ઠ સાધન છે. અને જ્યારે જીવને અંત સમો આવે છે ત્યારે અનંત જાતની આધિ ને વ્યાધિ પ્રકટ થાય છે. પછી ભગવાન કે ભગવાનના સંતનું જ્યારે દર્શન થાય છે ત્યારે સર્વ દુઃખનો નાશ થઈ જાય છે. એવો ભગવાનનો ને ભગવાનના ભક્તનો મહિમા મોટો છે. અને ભગવાનના ભક્ત છે તે તો કેવળ બ્રહ્મની જ મૂર્તિઓ છે, એને વિષે તો મનુષ્યભાવ લાવવો જ નહીં. અને જેમ પોતાના દેહનાં કુટુંબી હોય છે ને તેને તેના હેતને અર્થે આપણે વઢીને કહીએ ને આપણને તે વઢીને કહે પણ અંતરમાં કોઈને આંટી પડતી નથી; તેમ ભગવાનના ભક્ત સંગાથે વર્ત્યું જોઈએ. અને જેને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત સંગાથે આંટી પડી જાય છે તે તો અમને દીઠો પણ ગમતો નથી ને તે ઉપરથી રીસ પણ કોઈ દિવસ ઊતરતી નથી. અને આ સંસારમાં પંચ મહાપાપના કરનારાનો કોઈ દિવસ છૂટકો થાય પણ ભગવાનના ભક્તના દ્રોહના કરનારાનો કોઈ દિવસ છૂટકો થતો નથી. માટે ભગવાનના ભક્તની જે સેવા કરવી તે બરોબર કોઈ પુણ્ય નથી ને ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ કરવો તે બરોબર કોઈ પાપ પણ નથી. માટે જેને પોતાના જીવને બળવાન કરવો હોય તેને તો ભગવાન કે ભગવાનના ભક્તને મન-કર્મ-વચને શુદ્ધભાવે કરીને સેવવા.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૬૩ ॥ ૧૯૬ ॥

॥ वयनामृत ॥

अमदावाद २ : नाही-घोई पूजा कर्त्यानुं

संवत १८८२ना झागण सुदि ११ अेकादशीने दिवस स्वामी श्रीसहजानंदजु महाराज श्रीअमदावाद मध्ये श्रीनरनारायणना मंदिर आगण वेदिने विषे पाट उपर गादीतकिया नंभावीने विराजमान हता अने घोणी भेस पहैर्यो हतो ने घोणी यादर ओढी हती ने मस्तकने विषे गुलाबी रंगनो डेंढो बांध्यो हतो ने ते पाघने विषे गुलाबनां पुष्पना तोरा ङूकी रखा हता ने कानने उपर गुलाबना बे गुच्छ भोस्या हता ने कंठने विषे गुलाबनां पुष्पना हार पहैर्या हता ने बे भुजने विषे गुलाबना बाजुबंध बांध्या हता ने बे हाथने विषे गुलाबनां पुष्पना गजरा पहैर्या हता. अेवी रीते सर्वे अंगमां गुलाबनां पुष्पे गरकाव थया हता. अने पोताना मुभारविंदनी आगण मुनि तथा देशदेशना हरिभक्तनी सभा भराईने बेठी हती.

पछी श्रीजुमहाराज सर्वे परमहंस प्रत्ये बोल्या जे, “अेक प्रश्न पूछुं छुं जे, अेक परमेश्वरनो भक्त छे ते तो जाग्रत, स्वप्न ने सुषुप्ति ते थकी पर वर्ते छे ने मलिन रज, तम ने मलिन सत्त्व तेनो त्याग करीने शुद्ध सत्त्वमय वर्ते छे ने अेवो थको परमेश्वरने भजे छे. अने बीजो जे भक्त छे ते तो त्रिगुणात्मक वर्ते छे ने परमेश्वरने विषे तो अतिशय प्रीतिअे युक्त वर्ते छे. अे बे भक्तमां कयो भक्त श्रेष्ठ छे?” पछी संतमंडणे तो अेम कह्युं जे, “भगवानने विषे प्रीतिवाणो श्रेष्ठ छे.”

ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “એક તો નાહી-ઘોઈને પવિત્ર થઈને ભગવાનની પૂજા કરે છે અને એક તો મળમૂત્રનો ભર્યો થકો ભગવાનની પૂજા કરે છે, એ બેમાં કયો શ્રેષ્ઠ છે?” ત્યારે મુનિમંડળે કહ્યું જે, “પવિત્ર થઈને ભગવાનની પૂજા કરે તે શ્રેષ્ઠ છે.”

ત્યારે શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “જે માયિક ઉપાધિને તજીને ભગવાનને ભજે છે તેને તો તમે ન્યૂન કહો છો ને જે માયિક ઉપાધિએ સહિત થકો પરમેશ્વરને વિષે પ્રીતિવાન છે તેને શ્રેષ્ઠ કહો છો; તે એ કેવી રીતે શ્રેષ્ઠ છે?” પછી એ પ્રશ્નનું કોઈથી સમાધાન ન થયું. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “ગીતામાં ચાર પ્રકારના ભક્ત કહ્યા છે, તેમાં જ્ઞાનીને જ ભગવાને પોતાનો આત્મા કહ્યો છે. માટે જે માયિક ઉપાધિને તજીને બ્રહ્મરૂપ થઈને ભગવાનને ભજે તે જ ભક્ત શ્રેષ્ઠ છે. શા માટે જે, નિત્ય પ્રલય જે સુષુપ્તિ ને નિમિત્ત પ્રલય જે બ્રહ્માની સુષુપ્તિ ને પ્રાકૃત પ્રલય જે પ્રકૃતિનું કાર્ય સર્વે પ્રકૃતિને વિષે લીન થઈ જાય અને આત્યંતિક પ્રલય જે જ્ઞાનપ્રલય તેમાં તો પ્રકૃતિ પર્યંત સર્વે બ્રહ્મના પ્રકાશને વિષે લીન થઈ જાય છે. અને નિત્ય પ્રલયમાં જીવની ઉપાધિ લીન થઈ જાય છે ને નિમિત્ત પ્રલયમાં ઈશ્વરની ઉપાધિ લીન થઈ જાય છે ને પ્રાકૃત પ્રલયમાં પુરુષની ઉપાધિ સર્વે લીન થઈ જાય છે, પણ જ્યારે સૃષ્ટિ સૃજાય છે ત્યારે એ ત્રણેને પોતપોતાની ઉપાધિ વળગે છે. અને આત્યંતિક પ્રલય જે જ્ઞાનપ્રલય તેણે કરીને જેણે માયિક ઉપાધિનો ત્યાગ કર્યો તેને તો પાછી કોઈ કાળે માયિક ઉપાધિ વળગતી નથી. અને જો કોઈક કાળે દેહ ધરે તો જેમ ભગવાન સ્વતંત્ર થકા દેહ ધરે છે તેમ તે પણ સ્વતંત્ર થકો દેહ ધરે છે પણ કાળ, કર્મ ને માયા તેને આધીન થકો દેહને નથી ધરતો. માટે બ્રહ્મરૂપ થઈને જે પરમેશ્વરને ભજે તે જ શ્રેષ્ઠ છે. અને આ

વાર્તા છે તે જે પરમેશ્વરનો અનન્ય ભક્ત છે અને એકાંતિક ભક્તના લક્ષણે યુક્ત છે તેને જ સમજાય છે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૨ ॥ ૨૨૨ ॥

॥ વચનામૃત ॥

અમદાવાદ ૩ : વડવાઈનું, ઉપશમનું

સંવત ૧૮૮૨ના ફાગણ વદિ ૨ દ્વિતીયાને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીઅમદાવાદ મધ્યે શ્રીનરનારાયણના મંદિરને સન્મુખ ઓટા ઉપર ઢોલિયો ઢળાવીને તે ઉપર વિરાજમાન હતા ને મસ્તક ઉપર ગુલાબી રંગની પાઘ વિરાજમાન હતી ને તે પાઘને વિષે ગુલાબના ને ચમેલીના ઘર વિરાજમાન હતા તથા પોતાના મુખારવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજે સમગ્ર મુનિમંડળ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “જીવમાત્ર છે તે પંચવિષયને આધારે જીવે છે. તે કાં તો બાહ્ય પંચવિષયને ભોગવતો હોય; અને જ્યારે બાહ્ય પંચવિષયનો યોગ ન હોય ત્યારે અંતઃકરણમાં પંચવિષયનું ચિંતવન કર્યા કરે, પણ એ જીવ વિષયના ચિંતવન વિના ને વિષયને ભોગવ્યા વિના ક્ષણમાત્ર પણ રહી શકતો નથી. અને જેમ વડનું વૃક્ષ છે તેનાં જે મૂળ તે જ વડને લીલો રાખે છે; અને બીજાં સર્વે મૂળ ઊખડી ગયાં હોય ને જો એક વડવાઈ પૃથ્વીમાં ચોંટી રહી હોય તો પણ એ વડનું વૃક્ષ લીલું રહે છે. તેમ ઉપર થકી કદાચિત્ પંચવિષયનો ત્યાગ કર્યો છે પણ અંતરમાં વિષયનું

ચિંતવન થાય છે એ જ એને જન્મ-મરણનો હેતુ છે. એવા જે પંચવિષય તે પરમેશ્વરના ભક્તને કેવી રીતે જન્મ-મરણના હેતુ નથી? એ પ્રશ્ન છે.” પછી એનો ઉત્તર જેમ સમજાયો તેમ મુક્તાનંદ સ્વામીએ કર્યો પણ યથાર્થ સમાધાન થયું નહીં. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “લ્યો, એ પ્રશ્નનો ઉત્તર અમે કરીએ જે, માયામય એવાં જે ત્રણ શરીર તેની ભાવનાએ રહિત કેવળ આત્મસત્તારૂપે રહીને જે ભક્ત પરમેશ્વરની મૂર્તિનું ચિંતવન કરતો હોય, તેને ભગવાનના ચિંતવનને બળે કરીને જ્યારે ઉપશમ અવસ્થા વર્તે ત્યારે એ ભક્તને ઉપશમને બળે કરીને પંચવિષય જન્મ-મરણના હેતુ ન થાય. જેમ મહી જેવી કે સાબરમતી જેવી નદી બે કાંઠામાં વહેતી હોય ત્યારે હાથી, ઘોડા, વૃક્ષ સર્વે તણાઈ જાય પણ કોઈ ઠરી શકે નહીં; તેમ ઉપશમવાળાને પણ ગમે તેવા રમણીય ભોગ ઇન્દ્રિયોને ગોચર થયા હોય પણ જ્યારે અંતર સન્મુખ દૃષ્ટિ કરે ત્યારે જેવા પૂર્વજન્મને વિષે દેખ્યા હોય ને તે આ જન્મમાં વીસરી જાય છે, તેવી તેની વિસ્મૃતિ થઈ જાય છે. એવી રીતે જે ભક્તને વર્તતું હોય તે ઉપશમ કહેવાય. તે ઉપશમનો મહિમા અતિ મોટો છે. અને જે આ સંસારને વિષે અજ્ઞાની સ્ત્રી-પુરુષ હોય ને તેને પરણાવ્યા મોર અતિશય પ્રીતિ વર્તતી હોય. ને પછી તેને પરણાવીને ત્રણ રાત ને ત્રણ દિવસ સુધી ઉજાગરો ને પંથ કરાવ્યો હોય, ને પછી એ બેને ભેળાં કર્યાં હોય તો નિદ્રાને માર્યે એકબીજાંનાં રૂપનું કે સ્પર્શનું સુખ ભોગવવાને સમર્થ થાય નહીં; અને એકબીજાંને આલિંગન કરી રહ્યાં હોય તો પણ જેમ કાજને સામસામાં બાંધી મૂક્યાં હોય તેમ સૂતાં હોય પણ પંચવિષયમાં એકે સુખ આવે નહીં. એ જો અજ્ઞાનકાળે સુષુપ્તિમાં ઉપશમને પામ્યાં છે તો પણ કોઈ જાતની વિષયની ખબર રહેતી નથી; તો જે જ્ઞાની છે ને પરમેશ્વરના સ્વરૂપને ધ્યાને

કરીને ઉપશમદશાને પામ્યો છે તેને પંચવિષય કેમ બાધ કરે? ન જ કરે. માટે જે ઉપશમદશાને પામ્યો તેને પંચવિષય જન્મ-મરણના હેતુ થતા નથી.”

પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “ઉપશમદશા પામ્યાનો તમે કહ્યો જે આત્મારૂપે થઈને ભગવાનના ધ્યાન કરવારૂપ ઉપાય તે તો અતિ કઠણ છે. માટે તે વિના બીજો એનો સુગમ ઉપાય હોય તે કહો.” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “એક તો ભગવાનનું અતિશય માહાત્મ્ય સમજતો હોય; અને બીજું ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તની સેવા-ચાકરી, દર્શન કરવું તેમાં અતિશય વેગવાન શ્રદ્ધા વર્તતી હોય; એવો જે ભગવાનનો ભક્ત તેને એ ઉપશમદશા આવે છે. પણ અમને એમ ભાસે છે જે, જે સેવક માની હશે તે તો કોઈને નહીં ગમતો હોય. અને માની સેવક પાસે જે ટેલ-ચાકરી કરાવવી, તે તો જેમ કાળ પડે ત્યારે મોટા માણસ પણ કોદરા ખાઈને જીવે, તેમ માની સેવકની પાસે સેવા-ચાકરી કરાવવી તે પણ એવી છે. અને ધણીનો રાજીપો તો જેવો નિર્માની સેવક ઉપર હોય એવો માની ઉપર ન હોય. માટે ધણીનું ગમતું કરે તે જ સેવક સાચો.”

પછી શુકમુનિએ પૂછ્યું જે, “જેને વિવેક ને સમજણ ન હોય તે ધણીને કેમ રાજી કરે?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “મૂળજી બ્રહ્મચારી ને રતનજી એ અતિશય ક્યાં ડાહ્યા છે? પણ કલ્યાણનો ખપ અતિશય છે; માટે ભગવાન જેમ રાજી થાય તેમ એમને કરતાં આવડે છે ખરું. અને વળી આ સમયમાં તો અયોધ્યાવાસી બાઈ-ભાઈ સર્વે જેવાં અમારા ગમતામાં વર્તે છે, તેવા તો પરમહંસ તથા સાંખ્યયોગી ને કર્મયોગી સત્સંગી તે પણ અમારા ગમતામાં નથી વર્તતા. કેમ જે, અયોધ્યાવાસીએ તો અતિશય જ સત્સંગ-પરાયણ પોતાનું જીવિતવ્ય કર્યું છે; માટે અયોધ્યાવાસીની પેઠે ભગવાનને રાજી કરતાં કોઈને આવડતું નથી.

અને એ અયોધ્યાવાસી તો બહુ વિશ્વાસી છે; માટે કોઈક કપટી હશે તો એમને છેતરી જશે. તે સારુ એમને કોઈક કાર્યનો આદર કરવો હોય ત્યારે મોટેરા પરમહંસ તથા મોટેરા સત્સંગી ગૃહસ્થ તેમને પૂછીને તે કામ કરવા દેવું, પણ કોઈક એક જણને કહે કરવા દેવું નહીં. એવી રીતે ત્યાગી તથા ગૃહસ્થ સત્સંગીને અયોધ્યાવાસીની ખબર રાખવી એમ અમારી આજ્ઞા છે.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૩ ॥ ૨૨૩ ॥

॥ વચનામૃત ॥

ગઢડા અંત્ય ૧૧ : સીતાજીના જેવી સમજણનું

સંવત ૧૮૮૪ના આષાઢ સુદિ ૩ તૃતીયાને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજાનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડા મધ્યે દાદાખાયરના દરબારમાં ઉગમણે દ્વાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર વિરાજમાન હતા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યાં હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “અમે એક પ્રશ્ન પૂછીએ જે, ઇન્દ્રિયો ને મન એ બેને જીત્યાનું એક સાધન છે? કે ઇન્દ્રિયોને જીત્યાનું જુદું સાધન છે ને મનને જીત્યાનું જુદું સાધન છે? એ પ્રશ્ન છે.” પછી મોટા મોટા પરમહંસ હતા તેમણે જેવું જેને ભાસ્યું તેવું તેમણે કહ્યું પણ શ્રીજીમહારાજના પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહીં. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “એનો ઉત્તર તો એમ છે જે, વૈરાગ્ય, સ્વધર્મ,

તપ અને નિયમ એ ચાર સાધને કરીને ઇન્દ્રિયો જિતાય છે અને ભગવાનની માહાત્મ્ય સહિત જે નવધા ભક્તિ તેણે કરીને મન જિતાય છે.”

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “જેવી નિર્વિકલ્પ સમાધિને વિષે ભગવાનના ભક્તને શાંતિ રહે છે, તેવી એ સમાધિ વિના પણ શાંતિ રહે એવો શો ઉપાય છે?” પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, “જેવી પોતાના દેહને વિષે આત્મબુદ્ધિ ને દૃઢ પ્રીતિ રહે છે તેવી જ ભગવાન તથા ભગવાનના ભક્તને વિષે આત્મબુદ્ધિ ને દૃઢ પ્રીતિ રહે, તો જેવી નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં શાંતિ રહે છે તેવી શાંતિ એ સમાધિ વિના પણ સદાય રહ્યા કરે; એ જ એનો ઉત્તર છે.”

પછી શ્રીજીમહારાજે વળી પરમહંસ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “ગમે તેવાં ભૂંડાં દેશકાળાદિક પ્રાપ્ત થાય તો પણ કોઈ રીતે કલ્યાણના માર્ગમાંથી પાછો પડે જ નહીં, એવો જે હરિભક્ત હોય તેને કેવી જાતની સમજણ હોય જે, જે સમજણે કરીને એવી રીતની એને દૃઢતા આવે છે જે, તેને વિષે કોઈ રીતનું વિઘ્ન લાગતું નથી?” પછી મોટા મોટા સંત હતા તેમાં જેવું જેને ભાસ્યું તેવો તેણે ઉત્તર કર્યો, પણ શ્રીજીમહારાજના પ્રશ્નનું સમાધાન થયું નહીં. પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “એનો ઉત્તર તો એમ છે જે, જીવને જેવી દેહને વિષે આત્મબુદ્ધિ છે તેવી ભગવાન તથા ભગવાનના ભક્તને વિષે આત્મબુદ્ધિ હોય તો તેને કોઈ રીતનું વિઘ્ન લાગે નહીં. અને ગમે તેવાં દેશકાળાદિક ભૂંડાં આવે તેણે કરીને એ ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત થકી વિમુખ થાય નહીં.”

પછી વળી શ્રીજીમહારાજે પરમહંસ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “જાનકીજીને રામચંદ્રજીએ વનવાસ દીધો ત્યારે જાનકીજીએ અતિશય વિલાપ કરવા માંડ્યો. ત્યારે લક્ષ્મણજી પણ અતિશય દિલગીર થયા. પછી સીતાજી લક્ષ્મણજી પ્રત્યે

બોલ્યાં જે, ‘હું મારા દુઃખ સારુ નથી રોતી, હું તો રામચંદ્રજીના દુઃખ સારુ રોઉં છું. શા માટે જે, રઘુનાથજી અતિ કૃપાળુ છે. તે લોકાપવાદ સારુ મને વનમાં મૂકી, પણ હવે એમ વિચારતા હશે જે, સીતાને મેં વગર વાંકે વનમાં મૂકી છે. એમ જાણીને કૃપાળુ છે તે મનમાં બહુ દુઃખ પામતા હશે. માટે રામચંદ્રજીને કહેજ્યો જે, સીતાને તો કાંઈ દુઃખ નથી ને વાલ્મીકિ ઋષિના આશ્રમમાં જઈને સુખે તમારું ભજન કરશે. માટે તમે સીતાને દુઃખે કરીને કાંઈ દુઃખ પામશો મા.’ એમ સીતાજીએ લક્ષ્મણજી સંગાથે કહી મોકલ્યું પણ કોઈ રીતે રામચંદ્રજીનો અવગુણ લીધો નહીં. એવી રીતે જે ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો કોઈ રીતે અવગુણ લે નહીં અને વૈરાગ્ય ને ધર્મ તે તો સામાન્યપણે હોય; એક હરિભક્ત તો એવો છે. અને બીજો હરિભક્ત છે તેને તો વૈરાગ્ય ને ધર્મ તો અતિ આકરા છે પણ સીતાજીના જેવી સમજણ નથી. એ બે પ્રકારના હરિભક્ત છે, તેમાં કયા સંગાથે અતિશય પ્રીતિ રાખીને સોબત કરવી?” પછી ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ કહ્યું જે, “ધર્મ ને વૈરાગ્ય જો સામાન્યપણે હોય તો પણ જેની જાનકીજીના જેવી સમજણ હોય તેનો જ અતિશય પ્રીતિ કરીને સમાગમ કરવો, પણ અતિશય વૈરાગ્ય ને ધર્મવાળો હોય ને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો અવગુણ લેતો હોય તો તેનો સંગ કરવો નહીં.” પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું જે, “યથાર્થ ઉત્તર થયો.”

॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧૧ ॥ ૨૩૪ ॥

ઊગતી પ્રભાએ કાર્ય પ્રારંભમાં...

ઊગતી પ્રભાએ કાર્ય પ્રારંભમાં... સહાય કરો એવું ઇચ્છું છું,
સર્વ કાર્યમાં એક જ હેતુ, રાજી થાયે... રાજી થાયે એક જ તું...

બ્રહ્મનિયંત્રિત બ્રહ્મસમાજમાં... સૌમાં તારું દર્શન કરું... (૨)
સ્નેહસુધાભરી મૂર્તિનાં સુખની... મસ્તીથી... મસ્તીથી હું મસ્ત રહું...
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ વિનવું હું... (૨)

ઘટઘટમાં પ્રસંગે પ્રસંગે... આબાલ વૃદ્ધ સહુ મુક્તોમાં... (૨)
તું જ કરે છે... તું જ પ્રેરે છે, એવું માની... એવું માની સુદૃઢ બનું...
તારી દિવ્ય મૂરતિની સ્મૃતિમાં, માહાત્મ્યથી સભર રહું...
દિવ્યજીવનના દિવ્ય આનંદમાં, મસ્ત બની...(૨) તારા ગુણ ગાઉં...
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ વિનવું હું... (૨)

નિમિત્ત બની કાર્ય કરી... પાછા મૂર્તિરૂપી માળામાં... (૨)
માન-અપમાન, જશ-અપજશમાં સહજ હું... સહજ સરળ સ્મિત કરું...
અખંડ અંતરમાં રહી, અમારી રક્ષા કરજે તું...(૨)
નિર્દોષબુદ્ધિના અમૃતપાનને, જીવનમાં... જીવનમાં પચાવું હું...
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ વિનવું હું... (૨)

ઊગતી પ્રભાએ કાર્ય પ્રારંભમાં... સહાય કરો એવું ઇચ્છું છું
સર્વ કાર્યમાં એક જ હેતુ, રાજી થાયે એક જ તું...
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ વિનવું હું... (૨)

શ્રી અષ્ટોત્તરશત હરિનામ સ્તોત્ર

સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...

સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...

- * હે ભક્તો ભગવાનના સાધુ-સંત સુજાણ
શ્રી હરિનામરટણ કરે સઘળે સર્વ સુવાણ
શ્રી અષ્ટોત્તરશત હરિનામ સમરતિ ગુરુહરિ સંગ
આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ ટળે સુખ કરે સત્સંગ
શ્રી હરિકૃષ્ણ શ્રી હરિ શ્રી કૃષ્ણ ધનશ્યામ
ભક્તિનંદન ધર્મકિશોર વર્ણી સુંદરશ્યામ
નીલકંઠ સહજાનંદજી સ્વામિનારાયણ નામ
ષડ અક્ષરનો સમરથ આ મંત્ર મહા બળવાન
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... (૨)

- * નારાયણ મહારાજ પ્રભુ નટનાગર સુખધામ
રસિયારાજ શ્રી મોહનજી છોગલાંધારી શ્યામ
શ્રી પુરુષોત્તમ રાજીવનેણ ધર્મકુંવર મુનિરાય
સુખસાગર ભવભયહારી નટવર જાદવરાય
ધર્મનંદન વનમાળી શ્રી સ્વામી સુખરાણિ
જગઆધાર શ્રી ગિરધારી મોરારિ અવિનાણિ
નાથ શ્રી લહેરી રંગલહેરી દેવ હે શ્યામસુજાણ
વ્હાલીડા હે શ્રી ભગવાન હરિવર જીવનપ્રાણ
સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... (૨)

* શ્યામસનેહી સુંદરવર રસિયાજી ગોપાલ
 દયાસિંધુ હે અલબેલા માવા દીનદયાળ
 ઊગાંવાળા છેલ વિભુ વિમલમૂર્તિ હે લાલ
 શામળા હે કેસરિયા પિયા છેલા ભક્તિબાળ
 રસિક કૃપાનિધિ શ્રી બળવંત ગોવિંદ અંતર્યામી
 કરુણાનિધાન રાજેન્દ્ર માવજી અક્ષરધામી
 ભક્તવત્સલ સાંવરિયા પ્રીતમજી ઊગાળા
 પ્રણતપાળ હે સમરથમૂર્તિ મનવસિયા લટકાળા
 સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... (૨)

* કામિલ કાબિલ સર્વોપરી પ્રાણાધાર હે ધ્યારા
 લહેરખડાં લહેરી કોડીલા ઠાકોરજી હે ન્યારા
 શ્રી રાજાઅધિરાજ હે વિશ્વપાળ હે અધમોદ્ધારણ
 શ્યામમનોહર વિશ્વવિહારી વ્હાલમ પતિતપાવન
 શ્રી બાંવરિયા રંગભીના સલૂણા હે સુખસાગર
 સુખદાયક હે પૂરણકામ મોહનવર માણીગર
 ચતુરસુજાણ હે કામણગાર ખાંતીલા મર્માળા
 બહુનામી મમ હૃદય વસો શ્રીજી સદા કૃપાળા
 સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... (૨)

હે... સ્વામી ! એવી આશિષ માગું છું તમ પાસ...

હે... સ્વામી ! એવી આશિષ માગું છું તમ પાસ,

બુદ્ધિ એવી આપો સંબંધી, ઓળખું તુજ ખાસ... (૨)

અન્ન, જળ, વસ્ત્ર, ફળ, ફૂલ, દૂધ જે આપે,

આ સાધુ બહુ સારા એમ ગુણ જે ગાયે... (૨)

એનો થશે નિશ્ચય અક્ષરધામમાં નિવાસ...

બુદ્ધિ એવી આપો... હે સ્વામી.

મસ્તકના મુકુટ જેવો તારો સંબંધી,

હું માનું એવી મનમાં ઇચ્છા તો મેં કીધી, (૨) એવી...

એ ઇચ્છા પૂર્ણ કર એવી રાખું સદા આશ...

બુદ્ધિ એવી આપો... હે સ્વામી.

કો' સાથ ન આંટી પડે એનું ધ્યાન રાખજે,

પણ જાણપણાની આવી આંટી પાડી દેજે... (૨)

ત્યારે થઈ જાશે મને હૈયામાં કેવી હાશ...

બુદ્ધિ એવી આપો... હે સ્વામી.

સાધુ રે સાધો નિર્ભેળ ભેખ...

સાધુ રે સાધો નિર્ભેળ ભેખ ને, ભગવા હૃદયની સાધુ સહજતા... (૨)
આરત પળ-પળ વહેતી ઝંખે, (૨) સાહેબ કેવળ તારી પ્રસન્નતા...(૨)

સાધુ રે સાધો...

નિર્મળ મન ને વાણી પરા હો, નયનોમાં કડુણાની વહેતી નિર્ઝરા હો...(૨)
વર્તન સરળ નિર્દેભ જીવન હો, શ્વાસ-ઉચ્છ્વાસે હરિરટણા હો... (૨)
નિશ્ચલ હિમાલય સા નિશ્ચયે સાધુ, (૨) પાવન વહેતી ગંગાસમ સાધુ...(૨)

સાધુ રે સાધો...

સુખ-દુઃખમાં માન-અપમાનમાં, ધીરજ ધરી સાધુ ધારે સમતા... (૨)
આશા અપેક્ષા ને દ્રઢોશી પર હો, અલમસ્ત આનંદ મૂર્તિની મૌજ હો... (૨)
ચલતા ભલા રહે નિર્બંધ સાધુ, (૨) કેવળ પ્રભુના આશરે સાધુ... (૨)

સાધુ રે સાધો...

અક્ષરરૂપ જાણી સ્વયંને, દાસત્વભાવે સવળું વિચારે... (૨)
ગમતું પ્રભુનું ને ગમતાં પ્રભુનાં, નિર્દોષ જાણે સુહૃદ સહુનાં... (૨)
સેવામાં તત્પર મહિમાયે સાધુ,(૨) ભક્તોની ભક્તિમાં રસબસ સાધુ... (૨)

સાધુ રે સાધો...

સ્વપ્ન સુષુપ્તિ ને જાગૃત પળમાં, મનની વૃત્તિ સ્હેજે પ્રભુમાં... (૨)
ગુરુહરિની ભક્તિરૂપી હો, પગલું ત્યારે તો જ ભરાઓ... (૨)
યોગીના જશનું ગીત રે સાધુ, (૨) સાહેબજીના અનુપમ સાધુ... (૨)

સાધુ રે સાધો...

આખા દિવસમાં તારી ભક્તિ માની...

આખા દિવસમાં તારી ભક્તિ માની... જે કર્યું વિચાર્યું તે લે સ્વીકારી...

આખા દિવસ.

મન કર્મ વચને રાજી તને, મારે કરવો છે એવું હતું મને... (૨)

મન ધાર્યું તોય કાંઈ થયું (હોય).... (૨) તો ક્ષમા કરજે પ્રભુ મને...

આખા દિવસ.

જાણે અજાણે વફાદારી તારી, ચૂકી દુઃખી થયા અમહિમામાં ભળી...(૨)

હઠ, માન, ઇર્ષ્યાથી કર્યા... (૨) હોય ઓશિયાળા તો દેજો માફી...(૨)

આખા દિવસ.

જાણપણાનો દરવાજો છોડી, સ્વામી ! અભાવ, વિક્ષેપના માર્ગે ચડી...(૨)

તને ભૂલી બીજું ચિંતવન થયું હોય... (૨) તો ક્ષમા માગું છું પાવે પડી...(૨)

આખા દિવસ.

અનુવૃત્તિ જાણી તને ગમશે કરી, જે કર્યું તેમાં ન હોય ભક્તિ તારી...(૨)

કરવાનું હોય તે ના કર્યું તો... (૨) ફરી સુઝાડો આ પ્રાણપતિ... (૨)

આખા દિવસ.

મોંઘામૂલી મૂર્તિ તેં સસ્તી કીધી, રૂડાં પ્રારબ્ધ માટે તેં સેવા દીધી (૨)

જાગ્રત, સુષુપ્તિ, સ્વપ્નમાંની....(૨) તારા થઈ રહીએ ઓ દયાનિધિ... (૨)

આખા દિવસ.

સંકલ્પ

સૌ સત્સંગીઓ પ્રભુ અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે શેષ જીવનપર્યંત અને સવિશેષપણે પવિત્ર ચાતુર્માસ દરમિયાન દરરોજ અડધો કલાક શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન કરવી. મહામંત્રની ધૂન કરતાં પહેલાં નીચે જણાવેલો સંકલ્પ કરી, તે સાકાર થાય તે માટે પ્રભુ અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે વ્યક્તિગત અથવા સંભવ હોય તો સમગ્ર પરિવારે સાથે બેસી અડધો કલાક શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન કરવી.

સંકલ્પ : હે પ્રભુ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ! હે અક્ષરબ્રહ્મ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીજી ! હે પ્રભુનાં સર્વ સાકાર, દિવ્ય ગુણાતીત સ્વરૂપો ! હે પ્રગટ ગુરુહરિ સંતભગવંત સાહેબજી ! અમારા મનની વૃત્તિ અખંડ ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે. અમારા ગુરુ તથા પ્રગટ ગુરુહરિની પ્રસન્નતા અર્થે ગુરુઆજ્ઞાથી અમે જે સેવા કે પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈએ તેમાં ફરિયાદ કર્યા વિના, સૌ સાથે સંપ-સુહૃદભાવ અને એકતા જાળવી, પ્રભુનું કાર્ય પ્રભુની રીતે પ્રભુ અને ગુરુહરિ રાજી થાય તેવી રીતે કરીએ. હે પ્રભુ ! હે ગુરુહરિ ! અમારું જીવન ગુરુહરિ શાસ્ત્રીજી મહારાજ, ગુરુહરિ યોગીજી મહારાજ તથા આપના દિવ્ય કાર્યના વાહકરૂપ અને શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસનાનાં આચરણ દ્વારા પરમ દિવ્ય બની રહે તેવા આ સંકલ્પ સાકાર થાય તે માટે આપની કૃપા અને બળની પ્રાર્થના સાથે શ્રી સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની શ્રદ્ધાપૂર્વક અને ગુરુહરિની સ્મૃતિ સાથે ધૂન કરીએ છીએ.

ૐ સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...!